



Serhat Özdenk

Ahi Evran University, sozdenk@hotmail.com, Kırşehir-Turkey

Oktay Kaya

Kafkas University, oktaykaya@kafkas.edu.tr, Kars-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2017.12.1.2B0107>

**DÜZENLİ EGZERSİZİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN
PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ ÜZERİNE ETKİSİ**

ÖZ

Beden eğitimi ve sporun insanların problem çözme becerilerine olumlu etki sağladığı düşünülerek yapılan araştırmada; öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgiler Formu" ve öğrencilerin problem çözme becerilerini belirlemek için, P.P. Heppner ve Petersen tarafından geliştirilen ve Türkçe 'ye uyarlaması Şahin ve Heppner tarafından yapılan "Problem Çözme Envanteri" kullanılmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda gerekli analizler SPSS 16 paket programıyla yapılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, gruplar arası karşılaştırmalarda T-testi, Tek Yönlü Anova, Kruskal-Wallis testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin problem çözme düzeyi alt boyutlarından, kaçınan yaklaşımın alt boyutunda bölüm değişkenine göre farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Öğrencilerin problem çözme düzeyi alt boyutlarından, kaçınan yaklaşım, aceleci yaklaşım ve düşünen yaklaşım alt boyutlarında sınıf değişkenine göre farklılığın anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Öğrencilerin problem çözme düzeyi alt boyutlarından, düşünen yaklaşım ve değerlendirici yaklaşım alt boyutlarında yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır ($p<0.05$).

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi, Spor, Düzenli Egzersiz,
Problem Çözme, Problem Çözme Envanteri

**THE EFFECT OF REGULAR EXERCISE ON THE PROBLEM SOLVING SKILLS OF
PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS COLLEGE STUDENTS**

ABSTRACT

In this search which has been done by thinking that physical education and sport has a positive effect on people's skill of problem solving. "Problem solving inventory" which is adapted to Turkish by Şahin and developed by P.P Heppner and Petersen in to determine the students' problem solving skill, has been used in this search to determine the students' demographical features. The essential analyses have been done by SPSS 16 packet programmer considering the aims of performed research. Definitive statistics have been used in analyses of data's and T-test, One Way Anova, Kruskal Wallis Test, Mann Whitney U Test has been used in comparison of the groups. In conclusion of the study; approach of refraining from subdimensions of the problem solving ability has been detected to be significantly different according to section difference ($p<0.05$). Approach of refraining from subdimensions of the problem solving ability, precipitate approach and considering approach have been detected to be significantly different according to class variation ($p<0.05$). Approach of considering sub dimensions of the problem solving ability and evaluative approach have been detected to be significantly different according to age variation ($p<0.05$).

Keywords: Physical Education, Sport, Regular Exercise,
Problem Solving, Problem Solving Inventory

How to Cite:

Özdenk, S. and Kaya, O., (2017). Düzenli Egzersizin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri Üzerine Etkisi, **Sport Sciences (NWSASPS)**, 12(1):1-13, DOI: 10.12739/NWSA.2017.12.1.2B0107.



1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Eğitim; birden çok değişkenin etkisi altında oluşan karmaşık bir süreçtir. Bu değişkenler toplumsal, politik ve ekonomik sistemlerin yanı sıra amaç, içerik, araç-gereç, yöntem, değerlendirme gibi program öğeleri olarak da görülebilir [2]. Eğitim toplumlar açısından vazgeçilmez bir gereksinimdir. Eğitimin genel amacı; yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır [31]. Beden eğitimi ve spor; insanların zihni ve fikri gelişimle birlikte bedeni gelişimlerinin uyumlu olması, insanların içinde yaşadıkları toplumlarda daha sağlıklı, dengeli, verimli ve daha mutlu olmalarında önemli bir rol oynar. Nitelikli insan gücü sağlıklı olmadan verimli olamaz ve kendinden beklenenleri gerçekleştiremez. İnsanların özellikle gençlerin beden ve ruh yapısının eğitilerek geliştirilmesi için en uygun ve en tesirli araç hareket faktörünün her çeşidini ve prensiplerini kapsayan beden eğitimi ve spor eğitimidir [1]. Problem çözmeye; problemleri bir durumla başa çıkabilmek için etkili olacak tepki seçenekleri oluşturma ve bu seçeneklerden en etkili olanı seçmeyi içeren bilişsel ve davranışsal bir süreçtir [8]. Bu sürecin aşamalarını çözümlenmeye yönelik pek çok çalışma mevcuttur. Bu çalışmaların çoğu Dewey'in görüşüne dayanmaktadır. Dewey'e göre düşünmenin temelindeki engel; karmaşıklık ve şüpheler bireyi düşünmeye yönlentmektedir. Birey geçmiş yaşantılarının ve deneyimlerinin de yardımıyla karşılaştığı problem durumu için plan ve önerileri geliştirmekte ve bu önerileri destekleyici kanıtlar aramaktadır. Son aşamada ise birey öneriler içinden en uygun olanını seçmektedir [9]. John Dewey'in tüm öğrencileri için tavsiye edilen problem çözme metodu ise beş adım içermektedir:

- Güçlülüğün farkına varmak ve problemi tanımlamak,
- İlgili bilgileri elde etmek ve sınıflandırmak,
- Uygun hipotezleri oluşturmak,
- Mümkün olan çözümleri test etmek,
- Sonuçları doğrulamak ve onları değerlendirmek [25].

Mountrose (2000) problem çözme sürecinde, beş aşamalı bir yöntem önermektedir. Yetişkinlerin "onu yapma, bunu yap'" diyerek klasik problem çözme yöntemine başvurduğunu söyleyen Mountrose, davranışın değiştirilmesinde davranışın altında yatan duygu ve düşüncenin açığa çıkarılması gerektiğini vurgulamaktadır. Çocukla daha iyi iletişim kurmayı da içeren bu yöntemin aşamaları aşağıda yer almaktadır:

- **Problemi Tanımlama:** Yetişkinin problemin ne olduğunu çocuğa sorması ve dikkatlice dinlemesi, sabırlı ve sakin olması gerekmektedir,
- **Duyguları İfade Etme:** Çocuğa ne hissettiğini ifade etmesi konusunda onu desteklemek ve ona yardımcı olmalıdır,
- **Olumsuz İnancı Bulmak:** Probleme neden olan olumsuz inancı, çocuğun kendisinin keşfetmesine izin verilmelidir,
- **Olumlu İnancı Bulmak:** Olumsuz düşünceleri, doğruluk, sonuçlar ve değişim ilkeleriyle olumlu düşüncelere dönüştürmek,
- **Geleceği Zihinde Canlandırmak:** Olumsuz inancı olumlu inanca dönüştüren kişinin problemi tekrar ele alması ve gelecekte olabilecekleri hayal etmesi sağlanmalıdır [19].

Beşin fırtınası tekniğini ilk defa geliştiren Osborn'a göre ise yaratıcı problem çözme süreci üç aşamayı kapsar.



Bu aşamalar:

- **Sorun Bulma:** Sorunun tanımlanmasını ve hazırlığını gerektirir. Sorunu tanımlama, onu bir karmaşanın içinden çekip çıkarmaya hazırlık, gerekli verilerin toplanması ve çözümlene işlemlerini kapsar [25].
- **Düşünce Bulma:** Düşünce üretmeyi ve düşünce geliştirmeyi kapsar. Düşünce üretme olabildiğince çok sayıda düşünce ortaya atmak demektir. Düşünce geliştirme ise ortaya çıkan düşünceleri birbirine ekleyerek, bunları yeniden işleyerek en uygun sonucu seçmektir [25].
- **Çözüm Bulma:** Değerlendirme ve seçme aşamasından oluşur. Değerlendirme çeşitli çözümlerin denenmesi ya da başka yolla kontrol edilmesidir. Seçme (çözümü kabul etme) ise bir düşünceyi başkaları ile karşılaştırmayı ve onu son çözüme kavuşturmayı içerir. Yaratıcı sorun çözme süreci bir düşünceyle sona ermez. Üretilen düşüncelerden en etkili olanı özenle seçerek sonuca ulaşmaya çalışılır ancak karmaşık durumlar ve yaşam koşulları mükemmel çözümleri engeller. Böylece yeni bir sorun ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda yeniden en baştaki sürece dönerek sorunu tanımlamak gerekir. Daha sonra yeni düşünceler üretmek ve değerlendirme ölçütlerini koyarak aynı süreci tekrarlamak gerekir [25].

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bireylerin düzenli egzersiz ve spor yapmaları beden, ruh, sosyal ve zihinsel (bilişsel) gelişimine büyük katkısının olduğu bilimsel literatürde sıkça yer almaktadır. Bu bağlamda Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu öğrencilerinin spor eğitimine ağırlık vermesi ve öğrencilerin bu dört yönlü gelişiminin daha üst düzeyde olması ve problem çözme becerileri yüksek bireylerden oluşması beklenmektedir.

Bu araştırmamızın amacı; bireylerin düzenli egzersiz ve spor yapmaları beden, ruh, sosyal ve zihinsel (bilişsel) gelişimine büyük katkısının olduğu bilimsel literatürde sıkça yer almaktadır. Bu bağlamda Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu öğrencilerinin spor eğitimine ağırlık vermesi ve öğrencilerin bu dört yönlü gelişiminin daha üst düzeyde olması ve problem çözme becerileri yüksek bireylerden oluşması beklenmektedir. Araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, geniş grupları içeren evrenden seçilmiş bir örneklem grup üzerinde yapılan, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle incelemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır [17]. Araştırma betimsel bir nitelikte olup, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundaki, Beden Eğitimi Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği ve Antrenörlük Bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin, cinsiyet, yaş, bölüm, branş, göz önüne alınarak düzenli egzersizler ile problem çözme becerilerinin farklılaşp farklılaşmadığı çeşitli istatistiksel işlemler ile değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın evrenini Fırat Üniversitesi öğrencileri, örneklemi ise Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nun, Beden Eğitimi Öğretmenliği; 124, Spor Yöneticiliği; 187 ve Antrenörlük Bölümlerinde öğrenim gören 131 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunu ise bu bölümlerde öğrenim gören 302 Erkek 140 Bayan toplam 442 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgiler Formu" kullanılmıştır. Bu form; bölüm, sınıf, cinsiyet, yaş, uzmanlık spor dalı, spor lisans düzeyi ve spor yapma sıklığı gibi maddelerden oluşmaktadır. İkincisi ise Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği ve



Antrenörlük Bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin problem çözme becerilerini belirlemek için, 1982 yılında P.P. Heppner ve C.H. Petersen tarafından geliştirilen ve Türkçe 'ye uyarlaması Şahin, Şahin ve P.P. Heppner (1993) tarafından yapılan Problem Çözme Envanteri'dir [26].

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt problemlere yönelik anket formları ile toplanan verilerin gerekli istatistiksel çözümleri için SPSS 16 (Statistical Packet for Social Sciences) programından yararlanılmıştır. Bağımsız değişkenler arasındaki farklılıkların tespiti için T-testi, Tek Yönlü Anova ve varyansların homojen olmadığı durumlarda Kruskal-Wallis testi ve Mann Whitney U testi analizlerinden yararlanılmış, Betimsel istatistik yöntemlerinden (f) frekans, (%) yüzde, (\bar{x}) aritmetik ortalama, (S) standart sapma analizleri yapılmış, Sayısal veriler tablolar haline getirilip yorumlanmıştır. Bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı ($p < 0.05$) düzeyinde test edilmiştir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Tablo 1'e göre Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin öğrenim gördüğü bölüm değişkenleri incelendiğinde en yüksek ortalamanın %42.3'ünün 187 kişi ile spor yöneticiliği bölümüne ait olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin bölümlerine göre bazı değişkenlerinin dağılımı

(Table 1. Distribution of some variables according to the departments students' to the School of Physical Education and Sports)

Bölüm	N	%
Beden Eğitimi Öğretmenliği	124	28.1
Spor Yöneticiliği	187	42.3
Antrenörlük Eğitimi	131	29.6
Toplam	442	100.0

Tablo 2. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin bölümlerine göre cinsiyet değişkenlerinin dağılımı

(Table 2. Distribution of sex variables according to the departments students' to the School of Physical Education and Sports)

Cinsiyet	N	%
Kız	140	31.7
Erkek	302	68.3
Toplam	442	100.0

Tablo 3. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin bölümlerine göre yaş değişkenlerinin dağılımı

(Table 3. Distribution of age variables according to the departments students' to the School of Physical Education and Sports)

Yaş	N	%
17-20	100	22.6
21-24	293	66.3
25-28	49	11.1
Toplam	442	100.0

Tablo 3'e göre öğrencilerin yaş değişkenleri incelendiğinde en yüksek ortalamanın %66.3'ünün 293 kişi ile 21-24 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Tablo 4'e göre öğrencilerin uzmanlık spor dalı değişkenleri incelendiğinde en yüksek ortalamanın %26'ının 115 kişi ile futbol branşında olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin uzmanlık spor dalı değişkenlerinin dağılımı
(Table 4. Distribution of specialist sports of students' in the school of physical education and sports)

Spor Dalı	N	%
Basketbol	58	13.1
Futbol	115	26.0
Hentbol	38	8.6
Voleybol	52	11.8
Atletizm	31	7.0
Badminton	24	5.4
Güreş	52	11.8
Diğer	72	16.3

Tablo 4'e göre öğrencilerin uzmanlık spor dalı değişkenleri incelendiğinde en yüksek ortalamanın %26'ınının 115 kişi ile futbol branşında olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Öğrencilerin, problem çözme becerileri düzeyi ölçek puanlarının cinsiyet değişkenlerine ilişkin dağılım değerleri
(Table 5. Students' problem solving skills level scale score of gender distribution limits of the variables)

Faktör	Cinsiyet	N	\bar{x}	S	P
Aceleci yaklaşım	Kız	139	30.23	7.23	Ö.D
	Erkek	302	32.46	7.73	
Düşünen yaklaşım	Kız	139	11.76	4.93	Ö.D
	Erkek	302	12.15	4.81	
Kaçıngan yaklaşım	Kız	139	16.26	5.13	Ö.D
	Erkek	302	16.94	4.99	
Değerlendirici yaklaşım	Kız	139	7.43	3.21	Ö.D
	Erkek	302	7.67	3.40	
Kendine güvenli yaklaşım	Kız	139	19.67	4.88	Ö.D
	Erkek	302	19.79	5.00	
Planlı yaklaşım	Kız	139	9.14	4.31	Ö.D
	Erkek	302	9.44	4.05	

Ö.D= Önemli Değil

Tablo 5 incelendiğinde, problem çözme düzeyi alt boyutlarından aceleci yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, bayan öğrencilerin ortalaması 30.23 ve erkek öğrencilerin ortalaması ise 32.46 olduğu görülmektedir. İki grup arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p>0.05$) görülmüş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından düşünen yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, bayan öğrencilerin ortalaması 11.76 ve erkek öğrencilerin ortalaması ise 12.15 olduğu görülmektedir. İki grup arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p>0.05$) görülmüş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır.



Tablo 6. öğrencilerin, problem çözme becerileri düzeyi alt boyutlarından, düşünen ve kaçınan yaklaşım ölçek puanlarının öğrenim gördüğü bölüm değişkenlerine ilişkin kruskal-wallis testi dağılımı değerleri

(Table 6. students problem solving skills level of the lower size, thinking approach and avoidant scale scores on the kruskal-wallis test the department variable distribution values)

Değişken	KWH değeri	P
Düşünen yaklaşım	0.20	Ö.D
Kaçınan yaklaşım	0.90	*

(*)= $p < 0.05$ Ö.D= Önemli Değil

Problem çözme düzeyi alt boyutlarından kaçınan yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, Kruskal-Wallis testi değeri 0.90 ve hesaplanan p değeri ($p < 0.05$) görülmüş farkın anlamlı olduğu gözlemlenmiştir. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından kaçınan yaklaşım alt boyutlarında varyanslar homojen olmadığı için bu iki alt boyuttaki farkı anlamak için Mann Whitney U değeri testi yapılmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Öğrencilerin, problem çözme becerileri düzeyi alt boyutlarından, kaçınan yaklaşım ölçek puanlarının öğrenim gördüğü bölüm değişkenlerine ilişkin Mann Whitney U değeri testi dağılımı değerleri

(Table 7. Student's distribution values of Mann Whitney U value test in terms of the department of the alma mater regarding the scale points of thinking and avoider approach considering the level of problem solving skill sub-dimension)

Değişken	Mann Whitney U değeri	P
Kaçınan yaklaşım	1135.00	(1-2) Ö.D
	7072.50	(1-3) Ö.D
	10293.00	(2-3) *

(*)= $p < 0.05$

Ö.D= Önemli Değil

1= Beden Eğitimi Öğretmenliği

2= Spor Yöneticiliği

3= Antrenörlük Bölümü

Tablo 7 incelendiğinde problem çözme düzeyi alt boyutlarından kaçınan yaklaşım puan ortalamaları, beden eğitimi öğretmenliği bölümündeki öğrencilerin ortalaması 11355.00, spor yöneticiliği öğrencilerin ortalaması 7072.50 olduğu, antrenörlük bölümü öğrencilerin ortalaması 10293.00 olduğu görülmektedir. İki grup arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri beden eğitimi öğretmenliği bölümündeki öğrencilerin ($p > 0.05$) görülmüş, spor yöneticiliği öğrencilerin ($p > 0.05$), antrenörlük bölümü öğrencilerin ($p < 0.05$) olarak bulunmuş ve Spor Yöneticiliği ve Antrenörlük Eğitimi bölümleri arasında anlamlı fark olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin problem çözme becerileri düzeylerinin yaş değişkenlerine göre dağılımı
(Table 8. Distribution of age variables according to level of problem solving skills of the students)

Değişken	Yaş	N	\bar{X}	S	F	P
Aceleci Yaklaşım	17-20 yaş	100	3.66	7.19	1.68	Ö.D
	21-24 yaş	294	32.21	7.79		
	25-28 yaş	48	31.20	7.47		
Düşünen Yaklaşım	17-20 yaş	100	12.03	4.88	3.28	* (2-3)
	21-24 yaş	294	12.31	4.94		
	25-28 yaş	48	10.39	3.76		
Kaçıngan Yaklaşım	17-20 yaş	100	17.15	4.95	.69	Ö.D
	21-24 yaş	294	16.52	5.04		
	25-28 yaş	48	17.06	5.19		
Değerlendirici Yaklaşım	17-20 yaş	100	7.93	3.56	3.27	* (1-3;2-3)
	21-24 yaş	294	7.66	3.28		
	25-28 yaş	48	6.47	3.06		
Kendine Güvenli Yaklaşım	17-20 yaş	100	19.86	4.93	1.85	Ö.D
	21-24 yaş	294	19,92	5.08		
	25-28 yaş	48	18.45	3.97		
Planlı Yaklaşım	17-20 yaş	100	9.24	4.21	1.70	Ö.D
	21-24 yaş	294	9.54	4.17		
	25-28 yaş	48	8.37	3.57		

(*)= $p < 0.05$

1= 17-20 yaş

2= 21-24 yaş

Ö.D= Önemli Değil

3= 25-28 yaş

Tablo 8 incelendiğinde, problem çözme düzeyi alt boyutlarından aceleci yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, 17-20 yaş öğrencilerin ortalaması 30.66, 21-24 yaş öğrencilerin ortalaması 32.21 olduğu, 25-28 yaş öğrencilerin ortalaması 31.20 olduğu görülmektedir. İki grup arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p > 0.05$) görülmüş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından düşünen yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, 17-20 yaş öğrencilerin ortalaması 12.03, 21-24 yaş öğrencilerin ortalaması 12.31 olduğu, 25-28 yaş öğrencilerin ortalaması 10.39 olduğu görülmektedir. İki grup arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p < 0.05$) görülmüş iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu, farkın 17-20 yaş ile 25-28 yaşlar ve 21-24 yaş ile 25-28 yaşlar arasında olduğu görülmüştür.

Problem çözme düzeyi alt boyutlarından kaçingan yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, 17-20 yaş öğrencilerin ortalaması 17.15, 21-24 yaş öğrencilerin ortalaması 16.52 olduğu, 25-28 yaş öğrencilerin ortalaması 17.06 olduğu görülmektedir. İki grup arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p > 0.05$) görülmüş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından değerlendirici yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, 17-20 yaş öğrencilerin ortalaması 7.93, 21-24 yaş öğrencilerin ortalaması 7.66 olduğu, 25-28 yaş öğrencilerin ortalaması 6.47 olduğu görülmektedir. İki grup arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p < 0.05$) görülmüş iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ve farkın 21-24 yaş ile 25-28 yaşlar arasında olduğu gözlemlenmiştir. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından kendine güvenli yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, 17-20 yaş öğrencilerin ortalaması 19.86, 21-24 yaş öğrencilerin ortalaması 19.92 olduğu, 25-28 yaş öğrencilerin ortalaması 18.45 olduğu görülmektedir. İki grup arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p > 0.05$)

görülmüş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından planlı yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, 17-20 yaş öğrencilerin ortalaması 9.24, 21-24 yaş öğrencilerin ortalaması 9.54 olduğu, 25-28 yaş öğrencilerin ortalaması 8.37 olduğu görülmektedir. İki grup arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p>0.05$) görülmüş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerin problem çözme becerileri düzeyi puanlarının, uzmanlık spor dalı değişkenlerine göre incelenmesine yönelik betimsel istatistiksel analizi Tablo 9'de gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin problem çözme becerileri düzeylerinin uzmanlık spor dalı değişkenlerine göre dağılımı
(Table 9. Distribution of specialist sports of students' according to Level of Problem Solving Skills of the Students)

Değişken	Spor Dalı	N	S	F	P
Aceleci Yaklaşım	Basketbol	58	29.43	7.64	1.99
	Futbol	115	31.60	7.09	
	Hentbol	38	30.57	8.54	
	Voleybol	52	31.26	7.99	
	Atletizm	31	33.61	6.06	
	Badminton	24	30.75	8.14	
	Güreş	52	33.51	7.42	
	Diğer	72	33.09	7.92	
Düşünen Yaklaşım	Basketbol	58	10.84	4.24	1.40
	Futbol	115	12.76	4.39	
	Hentbol	38	12.73	5.73	
	Voleybol	52	12.71	5.34	
	Atletizm	31	11.22	5.04	
	Badminton	24	11.29	4.19	
	Güreş	52	11.61	4.45	
	Diğer	72	11.93	5.36	
Kaçınan Yaklaşım	Basketbol	58	15.74	5.33	1.33
	Futbol	115	16.76	4.52	
	Hentbol	38	15.55	6.08	
	Voleybol	52	16.34	5.33	
	Atletizm	31	16.67	5.50	
	Badminton	24	16.91	4.74	
	Güreş	52	18.05	4.45	
	Diğer	72	17.33	4.94	
Değerlendirici Yaklaşım	Basketbol	58	6.56	2.86	1.88
	Futbol	115	8.07	3.18	
	Hentbol	38	8.36	3.27	
	Voleybol	52	7.09	3.64	
	Atletizm	31	7.32	3.88	
	Badminton	24	8.25	3.17	
	Güreş	52	7.23	2.90	
	Diğer	72	7.76	3.69	
Planlı yaklaşım	Basketbol	58	8.46	3.60	.44
	Futbol	115	9.71	3.75	
	Hentbol	38	10.10	4.56	
	Voleybol	52	9.92	4.59	
	Atletizm	31	8.45	4.41	
	Badminton	24	9.16	3.42	
	Güreş	52	9.46	3.64	
	Diğer	72	9.34	4.89	



Tablo 9 incelendiğinde, problem çözme düzeyi alt boyutlarından aceleci yaklaşım puan ortalamaları, basketbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 29.43, futbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 31.60 olduğu, hentbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 30.57 olduğu, voleybol branşındaki öğrencilerin ortalaması 31.26, atletizm branşındaki öğrencilerin ortalaması 33.61, badminton branşındaki öğrencilerin ortalaması 30.75, güreş branşındaki öğrencilerin ortalaması 33.51, diğer sportif branşlarla uğraşan öğrencilerin ortalaması ise 33.09 olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p>0.05$) bulunmuş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından düşünen yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, basketbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 10.84, futbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 12.76 olduğu, hentbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 12.73 olduğu, voleybol branşındaki öğrencilerin ortalaması 12.71, atletizm branşındaki öğrencilerin ortalaması 11.22, badminton branşındaki öğrencilerin ortalaması 11.29, güreş branşındaki öğrencilerin ortalaması 11.61, diğer sportif branşlarla uğraşan öğrencilerin ortalaması ise 11.93 olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p>0.05$) bulunmuş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir.

Problem çözme düzeyi alt boyutlarından kaçınan yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, basketbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 15.74, futbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 16.76 olduğu, hentbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 15.55 olduğu, voleybol branşındaki öğrencilerin ortalaması 16.34, atletizm branşındaki öğrencilerin ortalaması 16.67, badminton branşındaki öğrencilerin ortalaması 16.91, güreş branşındaki öğrencilerin ortalaması 18.05, diğer sportif branşlarla uğraşan öğrencilerin ortalaması ise 17.33 olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p>0.05$) bulunmuş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından değerlendirici yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, basketbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 6.54, futbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 8.07 olduğu, hentbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 8.36 olduğu, voleybol branşındaki öğrencilerin ortalaması 7.09, atletizm branşındaki öğrencilerin ortalaması 7.32, badminton branşındaki öğrencilerin ortalaması 8.25, güreş branşındaki öğrencilerin ortalaması 7.23, diğer sportif branşlarla uğraşan öğrencilerin ortalaması ise 7.76 olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p>0.05$) bulunmuş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür.

Problem çözme düzeyi alt boyutlarından planlı yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, basketbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 8.46, futbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 9.71 olduğu, hentbol branşındaki öğrencilerin ortalaması 10.10 olduğu, voleybol branşındaki öğrencilerin ortalaması 9.92, atletizm branşındaki öğrencilerin ortalaması 8.45, badminton branşındaki öğrencilerin ortalaması 9.16, güreş branşındaki öğrencilerin ortalaması 9.46, diğer sportif branşlarla uğraşan öğrencilerin ortalaması ise 9.34 olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan p değeri ($p>0.05$) bulunmuş iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından kendine güvenli yaklaşım alt boyutlarında varyanslar homojen olmadığı için bu iki alt boyut için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır (Tablo 10).



Tablo 10. Öğrencilerin problem çözme becerileri düzeyi alt boyutlarından, kendine güvenli yaklaşım ölçek puanlarının uzmanlık spor branşı değişkenlerine ilişkin kruskal-wallis testi dağılımı değerleri

(Table 10. Student's distribution values of kruskal wallis test in terms of the major sport branch regarding the scale points of self confidently approach considering the level of problem solving skill sub-dimension)

Değişken	KWH değeri	P
Kendine güvenli yaklaşım	4.05	Ö.D

Ö.D= Önemli Değil

Problem çözme düzeyi alt boyutlarından kendine güvenli yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, Kruskal-Wallis testi değeri 4.05 ve hesaplanan p değeri ($p>0.05$) bulunmuş farkın anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Araştırma grubunu oluşturan öğrenciler, Elazığ Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda öğrenimlerine devam etmektedirler. Bu öğrencilerin %28.1'i Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü'nde, %42.3'ü Spor Yöneticiliği Bölümü'nde %29.6'sı Antrenörlük Eğitimi Bölümü'nde öğrenimlerini sürdürmektedirler. Bu farklılığın nedeni Spor Yöneticiliği Bölümü'nde anketimize katılan 6 sınıfın bulunması, diğer bölümlerde (Beden Eğitimi Öğretmenliği ve Antrenörlük Eğitimi Bölümü) 4'er sınıfın bulunmasıdır. Öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımlarında; %22.6'sı 17-20, %66.3'ü 21-24, %11.1'i ise 25-28 yaş gruplarının da oldukları görülmüştür. Öğrencilerin faaliyet gösterdikleri spor dalı olarak %13.1'i Basketbol, %26'sı Futbol, %8.6'sı Hentbol, %11.8'i Voleybol, %7'si Atletizm, %5.4'ü Badminton, %11.8'i Güreş ve %16.3'ünün Diğer sportif branşlarla uğraştıkları görülmüştür.

Kız ve erkek öğrencilerin problem çözme becerisi alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 8). Farklı alanlarda, farklı çalışma gruplarıyla, sadece Problem Çözme Envanteri toplam puanları ile alt boyut puanlarının birlikte değerlendirildiği çalışmalarda bulunan sonuçlar, araştırma bulgularımızı destekler niteliktedir. Heppner ve diğerleri (1982), Taylan (1990), Çam (1997), Basmacı (1998), Öztürk ve diğerleri (2000), Tümkaya ve İflazoğlu (2000), Saygılı (2000), Tanrıkuşu (2002), Sonmaz (2002), Pehlivan ve Konukman (2004), Akandere ve diğerleri (2005), Özen ve Çelebi (2006), Gültekin (2006), Çilingir (2006) ve Arın (2006) cinsiyetin problem çözme becerisi üzerinde bir etkisinin olmadığını bulmuşlardır.

Tablo 6'da yine öğrencilerin problem çözme becerisi alt boyutlarına ait puan ortalamalarının bölüm değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesinde, problem çözme becerisi alt boyutlarından düşünen yaklaşım ve kaçınan yaklaşım alt boyutlarında varyanslar homojen olmadığı için bu iki alt boyut için Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından düşünen yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, farkın anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir ($p>0.05$). Problem çözme düzeyi alt boyutlarından kaçınan yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, Kruskal-Wallis testi değeri 0.90 ve hesaplanan p değeri ($p<0.05$) görülmüş, Spor Yöneticiliği ve Antrenörlük Eğitimi Bölümleri arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir (Tablo 6). Bu farklılığın nedeni Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin ağırlıklı olarak LYS puanıyla ve merkezi yerleştirmeye bölümde okumaya hak kazanmış



olmaları söylenilebilir. Yurttaş (2001), öğrencilerin okudukları bölümlerinin problem çözme becerisi üzerine önemli bir etkisinin olmadığını belirlemiştir. Öğrencilerin problem çözme becerisi alt boyutlarına ait puan ortalamalarının yaş değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesinde; problem çözme düzeyi alt boyutlarından planlı yaklaşım, güvenli yaklaşım, kaçınan yaklaşım, aceleci yaklaşım alt boyutlarında anlamlı fark görülmemiştir. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından düşünen yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde, iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu, ($p<0.05$) görülmüş, bu farkın 17-20 yaş ile 25-28 yaşlar ve 21-24 yaş ile 25-28 yaşlar, arasında olduğu saptanmıştır. Problem çözme düzeyi alt boyutlarından değerlendirici yaklaşım puan ortalamaları incelendiğinde ise ($p<0.05$) görülmüş iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu ve bu farkın 21-24 yaş ile 25-28 yaşlar arasında olduğu saptanmıştır.

Araştırmamızla paralellik gösteren çalışmalar, Ulupınar (1997), Kanbay ve Bozok (2004), yaş arttıkça bireylerin problem çözme becerilerinin de arttığını saptamışlardır. Araştırmamızla paralellik göstermeyen çalışmalar ise, Çam (1997), Yurttaş (2001), Tanrıkulu (2002), Güçlü (2003), Kaya (2005), Arın (2006), İnce ve Şen (2006), tarafından farklı gruplarla yapılan çalışmalarda ise yaşın problem çözme becerileri üzerinde etkisinin olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin problem çözme becerisi alt boyutlarına ait puan ortalamalarının uzmanlık spor dalı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesinde; Basketbol, Futbol, Hentbol, Voleybol, Atletizm, Badminton, Güreş ve Diğer sportif branşlarla uğraşan öğrencilerin problem çözme becerisi alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür (Tablo 9).

Öğrencilerin farklı branşlarda faaliyet göstermelerinin problem çözme becerileri ve problem çözme yaklaşımlarında bir farklılık yaratmadığını, problemlerle karşılaşılması halinde öğrencilerin problem çözme beceri ve yaklaşımlarında aynı tutumu sergileyebileceklerini söyleyebiliriz. Öztürk ve diğerleri (2000) tarafından yapılan "Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisi Algıları" isimli araştırmada, öğrencilerin branşlarına göre problem çözme becerisi toplam puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu, araştırma sonuçlarımızla paralellik göstermektedir. Akandere ve diğerleri (2005) tarafından yapılan "Üniversitede Öğrenim Gören Spor Yapan ve Yapmayan Gençlerin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi" isimli araştırmada, spor yapan kız öğrencilerin branşlarına göre problem çözme becerilerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulurken, spor yapan erkek öğrencilerin branşlarına göre problem çözme becerilerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bu bulgu, araştırma sonuçlarımızla kısmen paralellik göstermektedir. Öğrencilerin üniversiteye yerleşme puanları ve yerleşme şekilleri onların karşılaştıkları çeşitli sıkıntı ve problemler karşısında daha mantıklı ve akılcı çözüm yolları üretebilmelerinde yardımcı olmaktadır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Açıkkada, C. ve Ergen, E., (1990). Bilim ve Spor. Ankara, (Spor Şurası 1990) Sporda Eğitim ve Öğretim Komisyonu Raporu, Ankara: Büro Tek Ofset Matbaacılık.
2. Açıkalın, A., (1980). Modern Matematik ve Fen Programlarını Geliştirme Uygulamasının Örgüt ve Yönetim Açısından Çözümlemesi, Doğa Dergisi TÜBİTAK, (51).



3. Akandere, M., Tekin, M. ve Arslan, F., (2006). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda ve Üniversitenin Diğer Bölümlerinde Öğrenim Gören Diğer Öğrencilerin Çeşitli Değişkenlere Göre Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla, ss:1000.
4. Arın, D., (2006). Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olayların Kullanımın Öğrenci Başarısına ve Hatırda Tutma Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
5. Basmacı, S.K., (1998). Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
6. Çam, S., (1997). Öğretmenlik Formasyonu Eğitimi Programının Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerisi Algılarına Etkisi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, cilt:2, sayı:15, ss:52-61.
7. Çilingir, A., (2006). Fen Lisesi İle Genel Lise Öğrencilerinin Sosyal Becerileri ve Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
8. D'zurilla, T.J. and Goldfried, M.R., (1971). Problem Solving and Behavior Modification, Journal of Abnormal Psychology, Vol:18, pp:407-426.
9. Fidan, N. ve Erden, M., (1994). Eğitime Giriş, Ankara: Meteksan Matbaası,
10. Güçlü, N., (2003). Lise Müdürlerinin Problem Çözme Becerileri, Milli Eğitim 80. Yıl Özel Sayısı, Sayı:160, ss:272-300.
11. Güler, A., (2006). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
12. Gültekin, A., (2006). Psikolojik danışmanlık ve Rehberlik Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
13. Heppner, P.P. ve Peterson, C., (1982). The Development and Implication of a Personal Problem- Solving Inventory. Jour. of Coun. Psych. Vol.:29(1), pp:66-75.
14. İnce, G. ve Şen, C., (2006). Adana İlinde Deplasmanlı Ligde Basketbol Oynayan Sporcuların Problem Çözme Becerilerinin Belirlenmesi, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, cilt:4, sayı:1.
15. Kaya, E., (2005). Hemşirelerin problem çözme becerilerinin ve etkileyen bazı faktörlerin belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
16. Kanbay, A., Bozok, D., Ünsar, S., ve ark. (2004). Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde çalışan hemşirelerin problem çözme becerilerinin değerlendirilmesi, III. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi Özet Kitabı, Edirne.
17. Karasar, N., (1994). Araştırmalarda Rapor Hazırlama, Ankara: Araştırmada Eğitim Danışmanlık LTD.
18. Öğülmüş, S., (2001). Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.



19. Özen, G. ve Çelebi, M., (2006). Dağcılık Eğitimi Alan Kişilerin Farklı Değişkenler Açısından Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, ss:957, Muğla.
20. Öztürk, F., İnce, G. ve Zülkadiroğlu, Z., (2000). Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisi Algıları, Atatürk Üniversitesi: Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:6, Sayı:6.
21. Pehlivan, Z. ve Konukman, F., (2000). Beden Eğitimi Öğretmenleri İle Diğer Branş Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerisi Açısından Karşılaştırılması, 6. Spor Bilimleri Kongresi, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, ss:138, Ankara.
22. Saygılı, H., (2000). Problem Çözme Becerisi ile Sosyal ve Kişisel Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.
23. Sonmaz, S., (2002). Problem Çözme Becerisi İle Yaratıcılık ve Zeka Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
24. Sungur, N., (1992). Yaratıcı Düşünce, Ankara: Özgür Yayın Dağıtım.
25. Şahin, N., Şahin, N.H., and Heppner, P.P., (1993). Psychometric properties of the Problem Solving Inventory in a group of Turkish University Students. Cognitive Therapy and Research, vol:17(4), pp:379-397.
26. Tanrıku, T., (2002). Yetiştirme Yurtlarında ve Aile Ortamında Yaşayan Ergenlerin Bilişsel Yapıları (Olumsuz Otomatik Düşünceler) ve Problem Çözme Becerileri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
27. Taylan, S., (1990). Heppner'in Problem Çözme Envanterinin Uyarılma, Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışmaları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.
28. Tümkeya, S. ve İflazoğlu, A., (2000). Çukurova Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Otomatik Düşünce ve Problem Çözme Düzeylerinin Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:6, sayı:6.
29. Ulupınar, S., (1997). Hemşirelik eğitiminin öğrencilerin sorun çözme becerilerine etkisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı.
30. Varış, F., (1994). Eğitim Bilimlerine Giriş, Konya: Atlas Kitabevi.
31. Yurttaş, A., (2001). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Empatik Becerileri ile Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı.